

Warszawa, 25 czerwca 2018 r.

Opinia do ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej

(druk nr 847)

I. Cel i przedmiot ustawy

Ustawa reguluje zasady tymczasowego zarządzania przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy, który we własnym imieniu wykonywał działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG). W ustawie określono również zasady kontynuowania działalności gospodarczej wykonywanej z wykorzystaniem takiego przedsiębiorstwa.

Istotą regulacji jest stworzenie instrumentarium prawnego, umożliwiającego następcom prawnym przedsiębiorcy – osoby fizycznej podjęcie odpowiedzialnej decyzji w przedmiocie kontynuacji działalności firmy, a tym samym zapewnienie ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy. Celem ustawy jest również wzmocnienie ochrony praw osób trzecich związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, w tym przede wszystkim kontrahentów, kooperantów, konsumentów i pracowników.

Kontynuacja funkcjonowania przedsiębiorstwa oznacza, że będzie mogło ono w dalszym ciągu generować przychody i zyski, zachowane zostaną miejsca pracy, regulowane będą zobowiązania wobec pracowników i kontrahentów oraz zobowiązania publicznoprawne. Ponadto zwiększą się szanse na rozwój przedsiębiorstwa.

Ustawa zawiera rozwiązania, które umożliwią funkcjonowanie przedsiębiorstwa na analogicznych zasadach jak za życia przedsiębiorcy, w okresie – co do zasady – od otwarcia spadku do jego działu.

Realizacji powyższego służyć ma wprowadzenie do systemu prawnego instytucji **zarządu sukcesyjnego i zarządcy sukcesyjnego**.

Zarządca sukcesyjny będzie mógł zarządzać wyodrębnioną częścią majątku, stanowiącą przedsiębiorstwo, w imieniu własnym, lecz na rachunek następców prawnych przedsiębiorcy i ze skutkiem w ich majątku. Zarządca sukcesyjny będzie zobowiązany do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz umocowany do czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku.

Podstawowym sposobem dokonywania sukcesji będzie powoływanie zarządcy sukcesyjnego już za życia przedsiębiorcy. Niemniej w ustawie przewidziano również możliwość przeprowadzenia sukcesji w przypadku niedokonania wyboru zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy. W takim przypadku zarządcę sukcesyjnego będą mogły powołać, na zasadach określonych w ustawie, osoby uprawnione w rozumieniu ustawy (tj. małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy oraz spadkobierca testamentowy albo zapisobierca windykacyjny, o ile przyjęli spadek albo zapis). Oprócz problematyki związanej z powołaniem zarządcy sukcesyjnego, ustawodawca uregulował także kwestie związane z odwołaniem zarządcy i jego rezygnacją. W ustawie znalazły się także przepisy dotyczące wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

W opiniowanym akcie określono także zasady dokonywania przez zarządcę sukcesyjnego czynności w zakresie zarządu przedsiębiorstwem w spadku, w tym kwestię dysponowania środkami pieniężnymi, obowiązki i zakres odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego oraz problematykę odpowiedzialności za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku.

W ustawie określono ponadto zasady dokonywania tzw. czynności zachowawczych przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, doprecyzowano zasady dokonywania działu spadku ograniczonego do części obejmującej przedsiębiorstwo oraz uregulowano zasady wykonywania umów cywilnych, które nie wygasają z chwilą śmierci przedsiębiorcy.

Ustawodawca wprowadza możliwość przeniesienia na następców prawnych przedsiębiorcy praw i obowiązków administracyjnych, wynikających z koncesji, zezwoleń licencji i pozwoleń, związanych z przedsiębiorstwem albo ich tymczasowego wykonywania przez zarządcę sukcesyjnego.

Institucja zarządu sukcesyjnego umożliwi następcom prawnym przedsiębiorcy dalsze korzystanie z przyznanej zmarłemu pomocy publicznej.

W zakresie prawa pracy przyjęto rozwiązanie, w myśl którego w przypadku gdy zarząd sukcesyjny będzie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy – stosunki pracy zostaną zachowane, natomiast w przypadku gdy zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony po pewnym czasie od otwarcia spadku – stosunki pracy wygasną z upływem 30 dni od dnia śmierci pracodawcy, lecz pracownikom będzie przysługiwało pierwszeństwo w zatrudnieniu w przypadku ponownego zatrudniania w przedsiębiorstwie pracowników w tej samej grupie zawodowej (w okresie przejściowym od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego będzie możliwe zawarcie porozumienia o kontynuowaniu stosunku pracy na dotychczasowych zasadach). Zarządca sukcesyjny będzie dokonywał czynności związanych z zatrudnieniem. Płatnikiem składek z tytułu ubezpieczenia społecznego będzie natomiast przedsiębiorstwo w spadku.

W przypadku gdy zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, będą mogły być kontynuowane pracownicze programy emerytalne.

Ustawodawca wprowadza nowy rodzaj podatnika niektórych podatków (PIT, VAT, akcyza, podatek od gier, podatek tonażowy i okrętowy), tj. przedsiębiorstwo w spadku. Wprowadza się również szereg regulacji zapewniających ciągłość rozliczeń podatkowych w zakresie podatków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, tj. w szczególności VAT, PIT i akcyza. Przedsiębiorstwo w spadku będzie mogło posługiwać się numerem NIP zmarłego przedsiębiorcy. Przedsiębiorstwo w spadku będzie mogło korzystać także z interpretacji podatkowych wydanych wobec zmarłego przedsiębiorcy. Prawodawca rozszerza katalog zwolnień od podatku od spadków w przypadku nabycia przedsiębiorstwa, pod warunkiem prowadzenia przedsiębiorstwa przez co najmniej 5 lat od dnia nabycia.

W ustawie reguluje się również problematykę odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe oraz określa zasady prowadzenia ewidencji w związku z działalnością przedsiębiorstwa w okresie od śmierci przedsiębiorcy do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

Opiniowana ustawa nowelizuje 62 ustawy, w tym w szczególności: ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. –

Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz ustawę z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.

Ustawa wejdzie w życie – co do zasady – po upływie 3 miesięcy od dnia jej ogłoszenia. Po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia wejdzie w życie art. 30. Przepis ten formułuje zasady, które będzie się stosować do umów w zakresie działalności przedsiębiorstwa zawartych przez zmarłego przedsiębiorcę (art. 30 nie odnosi się do umów, których wykonanie zależy od osobistych przymiotów zmarłego przedsiębiorcy). Drugi wyjątek dotyczy art. 121 (artykuł ten nowelizuje ustawę z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców). Przepis ten wejdzie w życie z dniem 1 października 2018 r.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Sejm uchwalił ustawę na 63. posiedzeniu w dniu 7 czerwca 2018 r. Projekt ustawy był przedłożeniem rządowym (druk sejmowy nr 2293). Sejm na 60. posiedzeniu w dniu 22 marca 2018 r. skierował projekt do Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji. Komisja po rozpatrzeniu projektu na posiedzeniu w dniu 12 kwietnia 2018 r. wniosła o uchwalenie projektu w brzmieniu zaproponowanym w jej sprawozdaniu (druk sejmowy nr 2454). II czytanie projektu odbyło się na 62. posiedzeniu w dniu 9 maja 2018 r. W trakcie II czytania zgłoszono 10 poprawek (9 z nich Sejm przyjął).

W trakcie prac nad projektem w Sejmie nie dokonano zmian, które w istotny sposób zmieniłyby treść przedłożenia. W Sejmie m. in.:

- 1) uściślono przepis, który określa, kto może powołać zarządcę sukcesyjnego w przypadku, gdy zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy; wskazano, że po śmierci przedsiębiorcy zarządcę sukcesyjnego może powołać: małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek, a także spadkobierca testamentowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek albo zapisobierca windykacyjny, który przyjął zapis windykacyjny, jeżeli zgodnie z ogłoszonym testamentem przysługuje mu udział w przedsiębiorstwie w spadku;
- 2) przyjęto, że zbycie przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w przedsiębiorstwie w spadku w okresie zarządu sukcesyjnego wymagało będzie zachowania formy aktu notarialnego; odpowiedniej zmiany dokonano również w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny;

- 3) uzupełniono treść protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego i protokołu odwołania takiego zarządcy oraz odpowiednio zmodyfikowano treść aktu powołania i aktu odwołania zarządcy sukcesyjnego;
- 4) przyjęto, że oryginały aktów powołania zarządcy sukcesyjnego i aktów odwołania zarządcy sukcesyjnego nie będą mogły być wydawane poza miejsce ich przechowywania oraz określono zasady wydawania wypisów tych aktów;
- 5) skorelowano przepisy merytoryczne i zmieniające z przepisami ustaw w ramach tzw. Konstytucji dla Biznesu; uwzględniono m. in. fakt uchylenia ustawy z dniem 30 kwietnia 2018 r. ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej;
- 6) znowelizowano dodatkowo ustawę z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, ustawę z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry, ustawę z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, ustawę z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, ustawę z dnia 2 marca 2001 r. o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych, ustawę z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, ustawę z dnia 6 lipca 2001 r. o usługach detektywistycznych, ustawę z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe, ustawę z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, ustawę z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne, ustawę z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawę z dnia 18 października 2006 r. o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, ustawę z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, ustawę z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina, ustawę z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych, ustawę z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe, ustawę z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin, ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, ustawę z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych, ustawę z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń, ustawę z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, ustawę z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców oraz ustawę z dnia 6 marca

2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy;

- 7) przyjęto, że art. 30 (przepis ten formułuje zasady, które będzie się stosować do umów w zakresie działalności przedsiębiorstwa zawartych przez zmarłego przedsiębiorcę) stosować będzie się również do umów zawartych przez przedsiębiorcę przed dniem wejścia w życie tego artykułu;
- 8) dodano przepis przejściowy, określający jaki wzór zgłoszeń stosować się będzie do zgłoszeń o zaprzestaniu prowadzenia działalności, o których mowa w art. 19 ust. 2a pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym oraz czasowo utrzymano w mocy rozporządzenie wydane na podstawie art. 20 tej ustawy;
- 9) przyjęto, że ustawa wejdzie w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 30 i art. 121, które to przepisy wejdą w życie odpowiednio po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia i 1 października 2018 r. (pierwotnie ustawa miała wejść w życie z dniem 1 czerwca 2018 r.).

III. Uwagi szczegółowe

- 1) art. 16 i art. 33 ust. 1 – przepis ten przesądza, że osoba, która w złej wierze dokonała czynności na podstawie art. 13, do której nie była uprawniona, ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez dokonanie tej czynności. Wątpliwości budzi użyte w przepisie sformułowanie, które wskazuje, że odpowiedzialność przewidziana w art. 16 nie wyłącza odpowiedzialności przewidzianej innymi przepisami („niezależnie od odpowiedzialności za szkodę wynikającej z odrębnych przepisów”). Po pierwsze, nie wiadomo w jakim celu takiego zastrzeżenia dokonano. Jeżeli wolą ustawodawcy byłoby wyłączenie stosowania innych przepisów przewidujących odpowiedzialność za szkodę, należałoby taką odpowiedzialność wyraźnie wyłączyć. Skoro tego nie uczyniono, należy przyjąć, że ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej nie wyłącza odpowiedzialności przewidzianej innymi przepisami. Po drugie, jeżeli w art. 16 chciano wskazać – w celach informacyjnych – inne przepisy, na podstawie których można odpowiadać za szkodę, należało to zrobić w sposób jednoznaczny, bez odsyłania do bliżej nieokreślonych regulacji. Zastosowane w przepisie odesłanie do przepisów odrębnych nie odpowiada wymogom z § 156 Zasad techniki prawodawczej. Jego blankietowość powoduje, że to adresaci będą obowiązani (zmuszeni) odkodować, co

prawodawca miał na myśli odsyłając do innych regulacji w obrębie całego systemu prawnego.

Analogiczna uwaga dotyczy art. 33 ust. 1. Jeżeli ustawodawca chciałby wskazać, że zarządca sukcesyjny – na zasadzie *lex specialis* – ponosi odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte na rachunek właściciela przedsiębiorstwa w spadku (np. odpowiedzialność przewidziana ustawą – Ordynacja podatkowa), należałoby wskazać adresatowi **konkretne** przepisy, które wyjątek przewidują, a nie odsyłać do bliżej nieokreślonych przepisów odrębnych. Przy czym oczywiste jest, że wszystkie regulacje w systemie przewidujące odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego w przypadku, o którym mowa w art. 33 ust. 1, będą stanowiły *lex specialis* w stosunku do ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Innymi słowy, nie ma wątpliwości, że mogą istnieć w systemie prawnym regulacje wyłączające stosowanie zasady przewidzianej w art. 33 ust. 1. W przypadku art. 33 ust. 1, alternatywnie do zaproponowanego niżej rozwiązania, możliwe byłoby zastąpienie odesłania do odrębnych przepisów sformułowaniem „z wyjątkiem zobowiązań podatkowych”, o ile w ocenie ustawodawcy jest ono kompletne.

Propozycja poprawek:

w art. 16 skreśla się wyrazy „niezależnie od odpowiedzialności za szkodę wynikającą z odrębnych przepisów”;

w art. 33 w ust. 1 skreśla się wyrazy „, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej”;

- 2) art. 43 ust. 2 zdanie drugie – wskazany przepis przewiduje, że od dnia złożenia wniosku o przeniesienie na właściciela przedsiębiorstwa w spadku decyzji związanej z przedsiębiorstwem wnioskodawca będzie obowiązany wykonywać obowiązki związane z tą decyzją. W przepisie nie uwzględniono, że zgodnie z art. 40 ust. 1 zdanie drugie, w przypadku złożenia przez zarządcę sukcesyjnego wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem, od dnia złożenia takiego wniosku, obowiązki wynikające z decyzji będzie obowiązany wykonywać zarządca. Co więcej nie uwzględniono, że zgodnie z art. 37 ust. 2, postępowanie wszczęte na wniosek, o którym mowa w art. 42 ust. 1 albo 5, będzie zawieszane

z urzędu do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jeżeli został złożony wniosek, o którym mowa w art. 38 ust. 1.

Przepis art. 43 ust. 2 zdanie drugie będzie skutkował tym, że obowiązki wynikające z decyzji związanej z przedsiębiorstwem, w przypadku złożenia wniosków, o których mowa w art. 38 ust. 1 i art. 42 ust. 1 albo 5, będą obowiązani wykonywać zarówno właściciel przedsiębiorstwa, jak i zarządca sukcesyjny, przy czym ten pierwszy również w okresie zawieszenia postępowania, o którym mowa w art. 37 ust. 2. Jak się wydaje, nie to było intencją ustawodawcy.

Propozycja poprawki:

w art. 43 w ust. 2 w zdaniu drugim po wyrazie „wniosku” dodaje się wyrazy „, z wyłączeniem okresu zawieszenia postępowania, o którym mowa w art. 37 ust. 2,”;

- 3) art. 46 i art. 47 – w związku z tymi przepisami nasuwa się pytanie, dlaczego w przypadku, o którym mowa w art. 46 zarządca będzie uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentacji, zaś w przypadku, o którym mowa w art. 47, zarządca sukcesyjny będzie wyłącznie uprawniony do prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentacji. Nie budzi wątpliwości, że bez względu na to, czy zastrzeżono, że spadkobiercy wspólnika wejdą do spółki cywilnej na miejsce zmarłego, czy tego nie zastrzeżono, uprawnienia i obowiązki zarządcy sukcesyjnego powinny być identyczne.

Propozycja poprawek:

w art. 46 wyrazy „jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentacji na dotychczasowych” zastępuje się wyrazami „prowadzi sprawy spółki oraz reprezentuje ją na”;

w art. 47 wyrazy „jest uprawniony do prowadzenia spraw spółki oraz jej reprezentacji na dotychczasowych” zastępuje się wyrazami „prowadzi sprawy spółki oraz reprezentuje ją na”;

- 4) tytuł rozdziału 9 – w związku z tym, że art. 50 dotyczy opłaty skarbowej, która nie jest podatkiem, uwzględniając, że podatki i opłaty składają się na pojęcie daniny publicznej

oraz mając na względzie zapewnienie adekwatności tytułu jednostki systematyzacyjnej do treści zebranych w niej regulacji, należałoby przyjąć niżej sformułowaną poprawkę.

Propozycja poprawki:

w tytule rozdziału 9 wyraz „Podatki” zastępuje się wyrazami „Daniny publiczne”;

- 5) art. 57 ust. 1 – uwzględniając treść art. 54 i art. 55 ust. 1, które poprzez odwołanie do art. 12 ust. 9, jednoznacznie wskazują, że notariusz zgłasza przewidziane w nich zdarzenia do CEIDG, mając na uwadze zapewnienie spójności przewidzianych w ustawie regulacji (podobne powinno być regulowane podobnie) oraz dążąc do wyeliminowania możliwych wątpliwości interpretacyjnych, proponuje się, aby art. 57 (dotyczy on oświadczenia o rezygnacji z pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego) również odsyłał do art. 12 ust. 9.

Propozycja poprawki:

w art. 57 w ust. 1 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Przepis art. 12 ust. 9 stosuje się odpowiednio.”;

- 6) art. 60 – zgodnie z art. 59 ust. 2 termin, o którym mowa ust. 1 pkt 1 albo 7 tego artykułu – w przypadku gdy akt zgonu nie zawiera daty zgonu albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon – biegnie od dnia znalezienia zwłok przedsiębiorcy albo uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon. Jak się wydaje, zasada ta powinna znaleźć zastosowanie również w odniesieniu do przedłużania okresu zarządu sukcesyjnego. Przepis art. 60 nie uwzględnia, że akt zgonu przedsiębiorcy może nie zawierać daty zgonu oraz, że chwila śmierci przedsiębiorcy może być oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon. Mając na względzie wyeliminowanie luki w art. 60, proponuje się przyjęcie niżej sformułowanej poprawki. W konsekwencji należy zmienić również dodawany do Kodeksu postępowania cywilnego art. 665⁴.

Propozycja poprawki:

art. 60 otrzymuje brzmienie:

„Art. 60. 1. Sąd z ważnych przyczyn może przed dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego przedłużyć okres zarządu sukcesyjnego na czas nie dłuższy niż pięć lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Jeżeli akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon stosuje się odpowiednio art. 59 ust. 2.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, zarząd sukcesyjny wygasa z upływem okresu określonego przez sąd, z uwzględnieniem art. 59 ust. 1 pkt 1–6.”;

w art. 63 w pkt 5, w art. 665⁴ skreśla się wyrazy „na czas nie dłuższy niż 5 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy”;

7) art. 64 pkt 5, art. 56 § 1b pkt 1 – przepis przewiduje, że postępowanie egzekucyjne w administracji prowadzone przeciwko przedsiębiorstwu w spadku ulega zawieszeniu w całości m. in. z upływem 2 miesięcy od dnia śmierci zobowiązanego będącego przedsiębiorcą, jeżeli nie powołano zarządcy sukcesyjnego. Przepis nie uwzględnia całej treści art. 12 ust. 10 zdanie drugie opiniowanej ustawy. Jak się wydaje, w przypadku gdy akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon, termin wskazany w art. 56 § 1b pkt 1 powinien być liczony od dnia znalezienia zwłok przedsiębiorcy albo uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon.

Propozycja poprawki:

w art. 64 w pkt 5, w § 1b w pkt 1 wyrazy „2 miesięcy od dnia” zastępuje się wyrazami „terminu, o którym mowa w art. 12 ust. 10 ustawy z dnia ... o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, w przypadku”;

8) art. 67 pkt 3, art. 95zd § 1 pkt 3, art. 95zg § 1 pkt 3 i art. 95zi § 2 pkt 1 – w związku z tym, że ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy, nie przewiduje ewidencjonowania danej, jaką jest główne miejsce wykonywania działalności gospodarczej, proponuje się przyjęcie niżej sformułowanej poprawki.

Propozycja poprawki:

w art. 67 w pkt 3, w art. 95zd w § 1 w pkt 3, w art. 95zg w § 1 w pkt 3 oraz w art. 95zi w § 2 w pkt 1 skreśla się wyraz „główne”;

- 9) art. 68 pkt 15 lit. b, art. 24a ust. 1c – zgodnie z art. 24a ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, osoby fizyczne, przedsiębiorstwa w spadku, spółki cywilne osób fizycznych, spółki cywilne osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, wykonujące działalność gospodarczą, są obowiązane prowadzić podatkową księgę przychodów i rozchodów **albo** księgi rachunkowe. Mając na względzie, że przedsiębiorstwo w spadku nie będzie prowadziło zarówno księgi przychodów i rozchodów, jak i ksiąg rachunkowych, uwzględniając, że w przypadku prowadzenia księgi przychodów i rozchodów będzie to jedna księga, a także biorąc pod uwagę treść innych przepisów art. 24a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (w szczególności ust. 1a i 1b), proponuje się przyjęcie niżej sformułowanej poprawki.

Propozycja poprawki:

w art. 68 w pkt 15 w lit. b, w ust. 1c wyrazy „prowadzonych księgach lub księgach rachunkowych” zastępuje się wyrazami „prowadzonej księdze albo w prowadzonych księgach rachunkowych, o których mowa w ust. 1,”;

- 10) art. 70 pkt 1 lit. a tiret pierwsze i lit. b, art. 2 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 – w związku z objęciem obowiązkiem prowadzenia księgi przychodów i rozchodów albo ksiąg rachunkowych spółki cywilnej osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku (dodawany art. 24a ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych), należałoby o ten podmiot rozszerzyć również art. 2 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy o rachunkowości. W przeciwnym razie może pojawić się wątpliwość, czy spółka cywilna osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku objęta jest reżimem tej ustawy.

Propozycja poprawki:

w art. 70 w pkt 1:

- a) w lit. a w tiret pierwszym, w pkt 2 po wyrazach „spółek cywilnych osób fizycznych,” dodaje się wyrazy „spółek cywilnych osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku,”
- b) w lit. b, w ust. 2 po wyrazach „spółki cywilne osób fizycznych,” dodaje się wyrazy „spółki cywilne osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku,”;

11) art. 72 pkt 3 lit. a, art. 12 ust. 1b – mając na względzie treść nowelizowanego art. 9 ust. 1 ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników oraz kierując się § 10 Zasad techniki prawodawczej, proponuje się dokonanie zaproponowanej niżej zmiany.

Propozycja poprawki:

w art. 72 w pkt 3 w lit. a, w ust. 1b wyrazy „upływem terminu” zastępuje się wyrazami „wygaśnięciem uprawnienia”;

12) art. 75 pkt 2, art. 43 ust. 4a – w części przepisów określających wpływ śmierci przedsiębiorcy w okresie ważności promesy na tę promesę, dodawanych do poszczególnych ustaw np. art. 17c ust. 5 ustawy o ochronie osób i mienia mówi się, inaczej niż w analizowanym przepisie, o zgodzie **pozostałych** właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na udzielenie koncesji, a nie o zgodzie **wszystkich** właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Mając na względzie, że poszczególne przepisy w tym zakresie mają analogiczną treść każdy z nich powinien być skonstruowany podobnie. Należałoby więc przesądzić, czy w przepisach powinna być mowa o zgodzie wszystkich właścicieli, czy też pozostałych właścicieli. Trzeba wziąć przy tym pod uwagę, że **inny** wspólnik spółki cywilnej nie jest właścicielem przedsiębiorstwa w spadku.

Ponadto przepis ten wymaga korekty gramatycznej (jest: osoba – mu, zamiast osoba – jej).

Analogiczna uwaga dotyczy modyfikowanych albo dodawanych: art. 17c ust. 5 ustawy o ochronie osób i mienia, art. 17c ust. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, art. 13b ust. 5 ustawy o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym oraz art. 37an ust. 5 ustawy – Prawo farmaceutyczne.

Propozycja poprawki:

w art. 75 w pkt 2, w ust. 4a w pkt 1 skreśla się wyraz „wszystkich” oraz wyraz „mu” zastępuje się wyrazem „jej”;

w art. 77, w ust. 5 we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyraz „pozostałych” oraz wyraz „mu” zastępuje się wyrazem „jej”;

w art. 84, w ust. 5 skreśla się wyraz „wszystkich”;

w art. 85, w ust. 5 we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyraz „pozostałych” oraz wyraz „mu” zastępuje się wyrazem „jej”;

w art. 88 w pkt 1, w ust. 5 we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyraz „wszystkich”;

13) art. 78 pkt 7, art. 117d § 1 – zgodnie z tym przepisem, zarządca sukcesyjny odpowiada solidarnie z podatnikiem oraz osobami, o których mowa w art. 97a § 1 i 2 (zapisobierca windykacyjny, kontynuujący prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku, spadkobiercy zmarłego przedsiębiorcy, jeżeli nie został uczyniony zapis windykacyjny obejmujący przedsiębiorstwo w spadku, a także małżonek zmarłego przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku – § 1, a także osoby, które uczestniczyły w powołaniu zarządcy sukcesyjnego a następnie odrzuciły spadek albo okazało się, że nie są spadkobiercami – § 2), całym swoim majątkiem za zaległości podatkowe związane z działalnością przedsiębiorstwa w spadku. Egzekucja z majątku zarządcy sukcesyjnego będzie mogła być prowadzona w przypadku, gdy egzekucja z majątku podatnika oraz osób, o których mowa w art. 97a § 1, okaże się bezskuteczna. Wydaje się, że przepis w zakresie, w jakim określa warunek przeprowadzenia egzekucji z majątku zarządcy, nie jest zgodny z intencją prawodawcy. Wynika bowiem z niego, że egzekucja z majątku zarządcy będzie mogła być prowadzona bez wcześniejszej egzekucji w stosunku do majątku osób, o których mowa w art. 97a § 2. Jeżeli wolą ustawodawcy jest, aby egzekucja z majątku zarządcy sukcesyjnego prowadzona była jedynie

w przypadku bezskutecznej egzekucji z majątku osób, o których mowa w art. 97a § 1 i 2, należy przyjąć niżej sformułowaną poprawkę.

Propozycja poprawki:

w art. 78 w pkt 7, w art. 117d w § 1 w zdaniu drugim wyrazy „art. 97a § 1” zastępuje się wyrazami „art. 97a § 1 i 2”;

- 14) art. 78 pkt 7, art. 117d § 2 – w związku z tym, że w trakcie trwania zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem w spadku może zarządzać więcej niż jeden zarządca sukcesyjny (pierwszy i kolejni) oraz mając na względzie zapewnienie należytej precyzji przepisowi określającemu zakres odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego za zaległości podatkowe i wyeliminowanie ewentualnych sporów w tym zakresie, proponuje się przyjęcie niżej sformułowanej poprawki.

Propozycja poprawki:

w art. 78 w pkt 7, w art. 117d w § 2 wyrazy „przez zarządcę” zastępuje się wyrazami „przez tego zarządcę”;

- 15) art. 79 pkt 1 i 2, art. 59c ust. 1 i 2 oraz art. 92ba ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia – uwzględniając inne przepisy ustawy – Prawo bankowe, w szczególności przepisy rozdziału 3 tej ustawy, w dodawanym art. 59c w ust. 1 i 2 należałoby mówić o rachunku bankowym, a nie jakimkolwiek rachunku (należy pamiętać, że banki prowadzą również tzw. rachunki techniczne). Ponadto w art. 59c w ust. 1 powinna być mowa o działalności gospodarczej, zaś w art. 59c w ust. 2 o środkach pieniężnych. Analogiczna uwaga dotyczy art. 13aa ust. 1 i 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, przy czym w przepisach tych powinna być mowa o imiennym rachunku członka kasy.

W odniesieniu do art. 92ba ust. 1 trzeba zauważyć, że wprowadzenie do wyliczenia określa katalog podmiotów mających prawo do uzyskania zbiorczej informacji. Prawo każdego z tych podmiotów jest niezależne. W związku z tym, nieprawidłowe jest mówienie o alternatywnym uprawnieniu uprawnionego do spadku i zarządcy sukcesyjnego. Analogiczna uwaga dotyczy art. 13d ust. 1 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.

Propozycja poprawek:

w art. 79:

a) w pkt 1, w art. 59c:

- w ust. 1 po wyrazie „rachunek” dodaje się wyraz „bankowy” oraz wyrazy „niego działalnością” zastępuje się wyrazami „przedsiębiorcę działalnością gospodarczą”,
- w ust. 2 po wyrazie „środków” dodaje się wyrazy „pieniężnych” oraz po wyrazie „rachunku” dodaje się wyrazy „bankowym”,

b) w pkt 2, we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyraz „oraz”, a także wyraz „lub” zastępuje się wyrazem „, oraz”;

w art. 106:

a) w pkt 2, w art. 13aa:

- w ust. 1 wyraz „rachunek” zastępuje się wyrazami „imienny rachunek członka kasy” oraz po wyrazie „działalnością” dodaje się wyraz „gospodarczą”,
- w ust. 2 po wyrazie „środków” dodaje się wyrazy „pieniężnych” oraz wyraz „rachunku” zastępuje się wyrazami „imiennym rachunku członka kasy”,

b) w pkt 3, we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „kasy albo” zastępuje się wyrazem „kasy,” oraz wyraz „lub” zastępuje się wyrazem „, oraz”;

16) art. 81 pkt 1, art. 1a ust. 1 i 5 – w związku z tym, że ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne reguluje problematykę zryczałtowanego podatku dochodowego, a nie podatku dochodowego jako takiego, oraz mając na uwadze inne przepisy tej ustawy (np. art. 1 i art. 2), proponuje się przyjęcie niżej sformułowanej poprawki.

Propozycja poprawki:

w art. 81 w pkt 1, w art. 1a w ust. 1 i w ust. 5 użyty dwukrotnie wyraz „podatkiem” zastępuje się wyrazami „zryczałtowanym podatkiem”;

17) art. 88 – w związku z uchwaleniem przez Sejm w dniu 7 czerwca 2018 r. ustawy o zmianie ustawy – Prawo farmaceutyczne oraz niektórych innych ustaw (druk senacki

nr 841), która dokonuje w ustawie – Prawo farmaceutyczne zmian nieuwzględniających ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, oraz mając na względzie, że ustawa zawarta w druku senackim nr 841 wejdzie w życie wcześniej niż ustawa opiniowana, proponuje się przyjęcie niżej sformułowanej poprawki korelującej oba akty normatywne.

W poprawce uwzględniono fakt dodania nowych wymagań w stosunku do podmiotów występujących o zezwolenie na prowadzenie apteki (pkt 5a dodawany do art. 100 ust. 2 ustawy – Prawo farmaceutyczne). Konieczna jest również zmiana dodawanego do ustawy – Prawo farmaceutyczne art. 43a ust. 1. Przepis ten będzie przewidywał bowiem, że zezwolenie na wytwarzanie lub import produktu leczniczego oraz zgoda na wytwarzanie produktu leczniczego terapii zaawansowanej wygasają w przypadku śmierci osoby, na rzecz której wydano pozwolenie lub zgodę.

Propozycja poprawki:

w art. 88:

a) po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) w art. 43a w ust. 1 uchyla się pkt 1;”;

b) w pkt 4, w ust. 1a pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:

- „1) jeżeli chociażby jeden z jej spadkobierców, jej małżonek, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, lub osoba, która nabyła przedsiębiorstwo lub udział w nim na podstawie zapisu windykacyjnego, spełnia warunki, o których mowa w art. 99 ust. 4 pkt 1, ust. 4a i 4b oraz nie zachodzą w stosunku do nich okoliczności, o których mowa w art. 99 ust. 3 i 3a, art. 100 ust. 2 pkt 5a lit. a–c oraz art. 101 pkt 2–5;
- 2) przez okres 24 miesięcy od dnia śmierci, jeżeli chociażby jeden z jej spadkobierców, jej małżonek, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, osoba, która nabyła przedsiębiorstwo lub udział w nim na podstawie zapisu windykacyjnego albo zarządca sukcesyjny, o którym mowa w ustawie z dnia 7 czerwca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, spełnia warunki, o których mowa w art. 99 ust. 4a i 4b oraz nie zachodzą w stosunku do nich okoliczności, o których mowa w art. 99 ust. 3 i 3a, art. 100 ust. 2 pkt 5a lit. a–c oraz art. 101 pkt 2–5;”;

- 18) art. 105 – nowelizując ustawę o podatku akcyzowym w modyfikowanych albo dodawanych przepisach ustawodawca posługuje się określeniem „śmierć przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną”. Mając na uwadze, że zdarzenie jakim jest śmierć odnosić się może wyłącznie do człowieka, a z prawnego punktu widzenia do osoby fizycznej, sugerowanie, że umrzeć może osoba (czy podmiot) inna niż fizyczna jest błędne. Analogiczna uwaga odnosi się do art. 12 ust. 3d dodawanego do ustawy o rachunkowości i art. 40a ust. 1 dodawanego do ustawy o pracowniczych programach emerytalnych (dodawany art. 40a ust. 3 mówi prawidłowo o zmarłym pracodawcy). W związku z tym, proponuje się przyjęcie niżej sformułowanych poprawek.

Propozycja poprawek:

w art. 70 w pkt 3 w lit. b, w ust. 3d skreśla się wyrazy „będącego osobą fizyczną”;

w art. 97, w art. 40a w ust. 1 skreśla się wyrazy „, będącego osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą”;

w art. 105:

a) w pkt 1, w pkt 14 skreśla się wyrazy „będącego osobą fizyczną”,

b) w pkt 4:

– w lit. a, w zdaniu drugim we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyrazy „będącego osobą fizyczną”,

– w lit. b, w ust. 4c we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyrazy „będącego osobą fizyczną wykonującą działalność gospodarczą”,

c) w pkt 5 w lit. a, w ust. 2a we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyrazy „będącego osobą fizyczną wykonującą działalność gospodarczą”,

d) w pkt 16:

– w lit. a, w ust. 4b we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyrazy „będącego osobą fizyczną”,

– w lit. b, w ust. 5 w pkt 2 i 3 oraz w ust. 6 w pkt 2 i 3 skreśla się wyrazy „będącego osobą fizyczną”;

- 19) art. 123 pkt 7, art. art. 26 ust. 1 – propozycja poprawki językowej, eliminującej błąd językowy.

Propozycja poprawki:

w art. 123 w pkt 7, w art. 26 w ust. 1 wyraz „zgłoszonym” zastępuje się wyrazem „zgłoszonych”;

- 20) art. 123 pkt 12 lit. a i c, art. 44 ust. 1 pkt 7 i ust. 3b – propozycja poprawki modyfikującej odesłanie. Podstawowym przepisem, z punktu widzenia instytucji wniosku o zmianę oznaczenia działalności przedsiębiorcy wpisanego do rejestru na firmę przedsiębiorcy z dodaniem oznaczenia „w spadku” jest art. 45 ust. 2 opinionej ustawy. Przepis art. 45 ust. 3 pkt 1 odsyła do ust. 2 tego artykułu. Proponując poniższą poprawkę wzięto również pod uwagę § 157 Zasad techniki prawodawczej.

Propozycja poprawki:

w art. 123 w pkt 12:

- a) w lit. a, w pkt 7 wyrazy „art. 45 ust. 3” zastępuje się wyrazami „art. 45 ust. 2”;
- b) w lit. c, w ust. 3b wyrazy „art. 45 ust. 3 pkt 1” zastępuje się wyrazami „art. 45 ust. 2”;

- 21) w związku z nową ustawą, a w szczególności mając na względzie wprowadzenie instytucji przedsiębiorstwa w spadku, zarządu sukcesyjnego i zarządcy sukcesyjnego, nasuwa się pytanie jaki będzie wpływ nowych regulacji na postępowania restrukturyzacyjne, w trakcie których dłużnik umrze. Zgodnie z art. 72 ust. 1 ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, w przypadku śmierci dłużnika jego spadkobierca staje się uczestnikiem postępowania restrukturyzacyjnego. Pozostawienie wskazanego przepisu bez zmian będzie skutkowało tym, iż w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego i zarządzania przedsiębiorstwem w spadku przez zarządcę sukcesyjnego, zarządca ten nie będzie mógł być uczestnikiem postępowania restrukturyzacyjnego.

Dokonując zmiany ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, należałoby przesądzić, czy zmiana ta ma znaleźć zastosowanie również w odniesieniu do postępowań restrukturyzacyjnych będących w toku w dniu wejścia w życie opinionej ustawy. W niżej zaproponowanej poprawce przyjęto konsekwentnie, że „nowe” rozwiązania znajdą zastosowanie również do postępowań w toku.

Propozycja poprawek:

po art. 118 dodaje się art. 118a w brzmieniu:

„Art. 118a. W ustawie z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1508 oraz z 2018 r. poz. 1149 i 398) w art. 72 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku śmierci dłużnika jego spadkobierca, a jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny – zarządca sukcesyjny, staje się uczestnikiem postępowania restrukturyzacyjnego. Dla zabezpieczenia praw spadkobiercy sędzia-komisarz z urzędu ustanawia kuratora, do którego przepisy art. 68–71 stosuje się.”;

w art. 132 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Do postępowań restrukturyzacyjnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się art. 72 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 118a, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.”.

Jakub Zabielski

Główny legislator